

تمرین

از بین ضرب المثل های زیر ، یکی را انتخاب کنید و آن را بازسازی (باز آفرینی) کنید .

۱. یک کلاغ چهل کلاغ
۲. جوینده یابنده است

درس نامه ی درس ششم

متمم و حروف اضافه

بعضی از فعل ها علاوه بر نهاد به جزء دیگری نیاز دارند تا کامل شوند .

مانند : من _____ دانش آموزم می نامم .

نهاد حرف اضافه متمم فعل

❖ متمم :

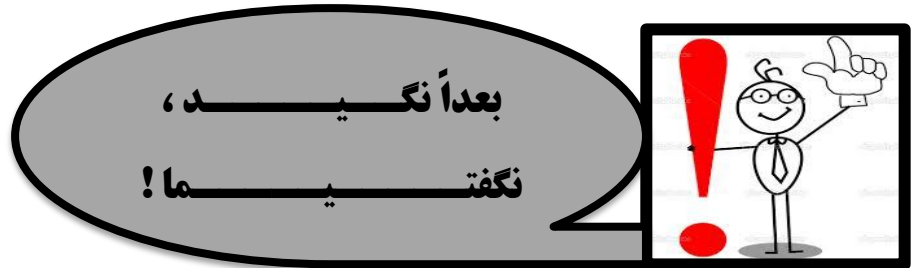
به کلمه ای که بعد از حروف اضافه می آید و معنی فعل را کامل می کند متمم می گویند .

حروف اضافه عبارتند از : (از - به - با - در - برای - از بهر - از برای و ...)

❖ حروف اضافه

حروف اضافه : ۱. ساده ۲. مرکب

- حروف اضافه ی ساده : (از - به - برای - بدون - با - در - همچو - همچون - مثل - بهر - مانند - همانند و ..)
- حروف اضافه مرکب : (از بهر - از قبیل - از برای - به غیر - به اضافه - به خاطر - از نظر - از جمله - در مورد - با وجود - بر حسب و ...)

- به فعل هایی که متمم می پذیرند ، گذرا به متمم می گویند .
- (چو ، چون) اگر معنی مثل و مانند بدهند ، حرف اضافه هستند .مانند : چو کشتی که موجش بر آرد ز آب
- اگر (چو ، چون) به معنی (زمانی که ، وقتی که ، اگر) باشد حرف ربط هستند نه حرف اضافه .
مانند : چو شد روز ، رستم پیوشید گبر (زره جنگی)
حرف ربط (وقتی که)
- گاهی حرف (را) به معنی (از ، برای و ...) به کار می رود در این صورت واژه ی قبل از (را) متمم میشود
مانند : او را پرسیدم که چگونه در کارها موفق شدی .
(از او : حرف اضافه و متمم)
- (بی و با) اگر با کلمه ی بعد از خودشان صفت ساختند حرف اضافه نیستند و پیشوند هستند .
مانند : با ادب تر ، بی سوادترین

*** نکته ی مهم (تیزهوشان) انواع متمم

۱- متمم فعل (متمم اجباری) : این متمم جزء اجزای اصلی جمله است و با حذف آن جمله ناقص می شود و فعل به آن نیازمند است تا جمله معنایش کامل شود .

مانند : دوستم می نازد : به چه چیزی می نازد ؟ _____ دوستم به پدرش می نازد .

حرف اضافه متمم فعل

یا (او پیوست) (ایشان گرویدند) که این جمله ها از نظر معنایی ناقص و نیاز به جزئی دارند که معنای جمله را کامل کند .

فعل هایی که نیازمند به (متمم فعل) هستند عبارتند از : (اندیشیدن به / رنجیدن از / ترسیدن از / جنگیدن با / گنجیدن در / بالیدن به / پیوستن به / نگرستن به / گرویدن به و ...)
مانند : مریم از تصادف ترسید . (حرف اضافه و متمم اجباری)

۲- متمم قیدی (متمم اختیاری) : متمم هایی هستند که به شکل متمم ظاهر می شوند . بود و نبود آنها در جمله فرقی ندارد و مانند قید هستند .

مانند : دوستم دیروز صبح با اتوبوس از تهران به بابل آمد .
حرف اضافه و متمم حرف اضافه و متمم حرف اضافه و متمم

۱. متمم قیدی را می توان از جمله حذف کرد و می توانیم آنها را مانند قید به انواعی تقسیم کنیم .

➤ مکان : من در خانه ماندم .

➤ زمان : گیاهان در بهار می رویند .

➤ کیفیت : زهرا در خوبی نظیر ندارد .

➤ حالت : زهره موضوع را با خنده به من گفت .

➤ علت : از ترس رنگش پرید .

➤ همراهی : با او به اصفهان رفتم .

۲. تفاوت متمم فعل و متمم قیدی در این است که متمم فعل ، فعل به آن نیازمند است ولی متمم قید را می توانیم از جمله حذف کنیم .

۳- متمم اسم : برخی از اسم ها برای کامل شدن معنای خود نیازمند اسم یا گروه اسمی هستند که به آن «متمم اسم» می گویند .

مانند : رستم از جادوی زال ، تندرست گشت . (حرف اضافه و متمم اسم)

ن ک ه : همان طور که فعل ها به متمم نیازمندند ، برخی اسم ها هم متمم می گیرند .

مانند : (آگاهی از - حکومت بر - ابلاغ به - مخالفت با و ...)

تمرین

۱- در بیت ها و عبارتهای زیر متمم و حروف اضافه را مشخص کنید .

- هر چه گنی کشت ، همان بدروی / کار بد و نیک چو کوه و صداست
- رام تو را نمی شود زمانه / رام از چه شدی ؟ رمیدن آموز
- شبی در خدمت پدر ، رحمه الله علیه ، نشسته بودم و همه شب دیده بر هم نبسته .
- یعنی که نمودند در آینه صبح / کز عمر شبی گذشت و تو بی خبری
- جان پدر ! تو نیز اگر بختی ، به از آن که در پوستین خلق افتی .
- زندگی همین لحظه هاست و از دست دادن فرصت ها جز غصه و اندوه ، چیزی همراه ندارد .

۲- انواع متمم را مشخص کنید .

- او نامه را به من ابلاغ کرد .
- من امروز عصر با ماشین از خانه به پارک رفتم .
- زهره از گربه ترسید.

تبدیل شعر به نثر ادبی

بازگردانی یعنی امروزی کردن شعر به نثر . مقصود از امروزی کردن نوشته های قدیم یا شعر ، آن است که محتوا و پیام آن را به زبانی ساده و قابل فهم مطرح کنیم .

در شعر برای ایجاد زیبایی و تأثیر گذاری با حفظ وزن و آهنگ شعر جای اجزای سخن تغییر می یابد .

مانند : ز وحشت سست شد برجای ناگاه / زرنج خستگی در ماند در راه

بازگردان به نثر : ناگه از وحشت بر جای خود بی حال شد و از رنج خستگی در راه ماند .

همان طور که می بینید در نثر بر خلاف شعر ، فعل در آخر جمله می آید .

انواع (ک)

(ک) مصغر (کوچک) : مانند : اتاقک , شاخک , بامک

(ک) تحقیر و توهین : مانند : مردک , زنک

(ک) ترحم و دلسوزی : مانند : طفلک , حیوانک

(ک) مثل و مانند : عروسک , موشک , لواشک

پرسش و
پاسخ

۱- بیت های زیر را به نثر برگردانید .

▪ پرید از شاخکی بر شاخساری / گذشت از بامکی بر جو کناری

▪ کبوتر بچه ای با شوق پرواز / به جرئت کرد روزی بال و پر

▪ می کند پُر ، فضای خانه ز عطر / گل سجاده ات به وقت نماز

▪ شو روز به فکر آب و دانه / هنگام شب ، آرمیدن آموز

۲- در کلمه های زیر نوع (ک) را مشخص کنید .

شاخک : قاصدک : دخترک :

طفلک : گنجشک :

۳- به جمله های زیر دقت کنید و جدول را کامل کنید .

▪ دوستم سیب را خورد .

▪ زنگ تفریح را که زنجره زد / باز هم در کلاس غوغا شد

▪ راحله کیف را از قفسه برداشت .

▪ هجوم فتنه های آسمانی / مرا آموخت علم زندگانی

- مرا در دام ها بسیار بستند .
- ز شاخی مادرش آواز در داد
- دعای مادرم در حق من مستجاب شد و مرا بدین جای رسانید .

نهاد	مفعول	متمم	فعل

نکته املائی

۱. کلمه های مخفف (کوتاه شده) معمولاً به همان صورتی که تلفظ و شنیده می شوند باید نوشته شوند
۲. بعضی از کلمه ها دو املائی اند ؛ یعنی به دو شکل نوشته می شوند .
مانند : جرئت - جرأت / هیئت - هیأت

تمرین

- ۱- درست واژه های زیر را بنویسید .
هیئت / حریص زنده گانی / خسته گی / وهشت / فطنه های آسمانی / آسوده گی

۲- کامل کلمه های زیر را بنویسد .

ره : روبه : مه :
سیه : گه : دراستاد :
گر : وز : شه :

نگارخانه ی نگارشی

به دو جمله ی زیر دقت کنید :

الف) کتابخانه ام را مرتب کردم و کتابهایی را که نمی خواستم جمع کردم . توی جعبه گذاشتم و به کتابخانه ی محل اهدا کردم .

ب) کتابخانه ام را مرتب کردم و کتابهایی را که نمی خواستم جمع کردم و توی جعبه گذاشتم و به کتابخانه ی محل هدیه دادم .

جمله ی (الف) درست است . در جمله ی (ب) از (واو) ربط (حرف پیوند میان جمله ها) استفاده ی بی جا و بی رویه شده است .

تمرین

جمله های زیر را ویرایش کنید .

▪ مادرم خانه را تر و تمیز کرد و فرش ها را انداخت و وسایل را چید .

▪ بازیکن در نوک حمله پا به پای توپ دوید و بازیکن نهایی تیم حریف را جا گذاشت و به دروازه نزدیک شد و گل زد .

ضرب المثل نویسی

ضرب المثل عبارتی است که در بردارنده ی نکته یا لطیفه یا پندی است که در میان مردم رایج است و برای تأثیر بیش تر بر خواننده یا شنونده ، در بین مردم ، استفاده می شود .

استفاده ی به جا و مناسب از ضرب المثل ها ، بر قدرت سخن و اثر بخشی آن می افزاید و گفتار و نوشتار را شیرین و دلپذیر می کند .

شاعر یا نویسنده ی توانا ، می تواند در موقعیت مناسب ، در شعر یا نوشته ی خود ، از ضرب المثل استفاده کند و سخن خود را شیرین و دلنشین و مؤثر سازد .

ضرب المثل ها در طول تاریخ زبان ، به تدریج ، وارد زبان فارسی شده اند ؛ گاهی یک مصراع یا یک بیت ، به دلیل بیان نکته ای مهم و اثر گذار در شنونده یا خواننده ، به مرور زمان ، به صورت ضرب المثل در آمده است ؛ مانند :

مصراع « توانا بود هر که دانا بود » یا مصراع « نابرده رنج گنج میسر نمی شود »

در کتاب « امثال و حکم » اثر دهخدا ، ضرب المثل های فارسی جمع آوری و به ریشه های آن هم اشاره شده است

تمرین

مفهوم و کاربرد ضرب المثل « بار کج به منزل نمی رسد » را بنویسید .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

نکته ی حکایت دعای مادر

۱. جمله معترضه ؛ به جملاتی می گویند که بین دو کاما یا دو خط تیره قرار می گیرد .
مانند : صلی الله علیه و آله , رحمه الله علیها , قدس سره ...

۲. انواع (ی)

الف (ی) نکره (ی) مصدر ساز

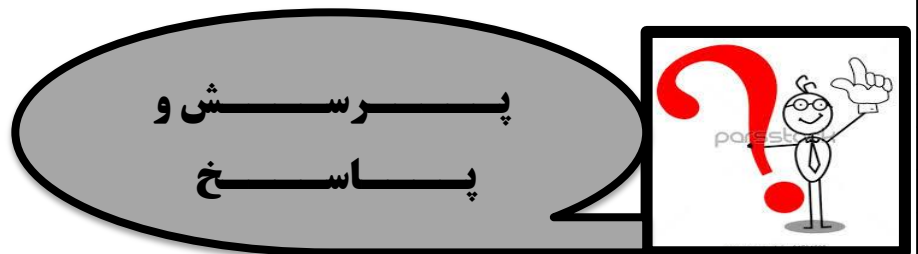
الف (ی) نکره کلمه را ناشناس می کند . مانند : شبی : یک شب

شبی ماردم را در خانه خواستم یا گلی خوشبوی در حمام روزی / رسید از دست محبوبی به دستم
یک شب یک گل

ب (ی) مصدر ساز : به برخی کلمات (اسم یا صفت) می چسبد و به معنای (بودن) است .

مانند : خوبی : (خوب بودن) یا دزدی کار زشتی است . : دزد بودن

۳. در متون قدیمی از واژه ی (اندر) به جای (در) استفاده می کردند .

۱- عبارت زیر چند جمله دارد ؟

چون مادرم چنان دید ، دعا کرد و گفت : « یا رب ، تو از وی خشنود باش و درجتش ، درجه اولیا گردان . »

۲- زمان و شخص فعل ، زیر را مشخص کنید .

دعای مادرم در حق من مستجاب شد و مرا بدین جای رسانید .

۳- در جمله ی زیر متمم را مشخص کنید .

مخالفت با خواهش مادر برایم دشوار بود .

۴- در عبارت زیر فعل ن بکش « به چه معنایی است ؟

ای تن ، رنج از بهر خدای بکش

۵- در حکایت دعای مادر یک عبارت کنایی مشخص کنید .

۶- پیام حکایت مادر را بنویسید .